

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти / Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87.
2. Закон України «Про освіту» / Відомості Верховної Ради // ВВР. – 2017. – № 8–39. – ст. 380).
3. Програми середньої загальноосвітньої школи. 1–4 класи. – К.: Бліц, 2016. – 206 с.

Олена Кузьменко

**ВІДНОВЛЕННЯ ГОТИЧНИХ СПОРУД У ПОЛЬЩІ
ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
(НА ПРИКЛАДІ КАТЕДРИ
СВЯТОГО ЯНА ХРЕСТИТЕЛЯ У ВАРШАВІ)**

Готика хіба злегка торкнулася архітектурного обличчя польської столиці. У XIII ст. Варшава підпорядковувалася княжатам з роду мазовецьких П'ястів, пов'язаних ленним правом з Польською Коронаю. Забудова Варшави у готичному стилі до сьогодні не збереглася. Деякі споруди, початково зведені в готичному стилі, до XX ст. дійшли в доволі перебудованому вигляді. Передусім, це архікатедральна базиліка Св. Яна Хрестителя та Королівський палац. Костел Св. Яна зберігав обриси готики, а от у Королівському палаці готичні елементи майже не проглядалися.

Час початку будівництва базиліки Св. Яна невідомий, напевно, кінець XII – початок XIII ст. Перша згадка Варшавської Катедри відноситься до 1339 р. [2]. Того року парафіяльний костел став місцем суду, скликаного папою Бенедиктом XII. Вирок суду щодо хрестоносців ухвалював, щоб вони віддали Польщі захоплені землі та заплатили відшкодування. У 1398–1406 р., рішенням папи Боніфація IX костел отримав статус колегіати. Сталося це, зокрема, під впливом князя Януша Старшого П'яста, який зробив Варшаву своєю столицею і збудував тут кілька мурованих храмів. Після смерті останніх П'ястів, у 1526 р. Варшава опинилася під владою Корони Польської [2]. Надгробки останніх князів з роду П'ястів знаходяться в Архікатедрі. Поступово Колегіата Св. Яна Хрестителя ставала все значимішою і під кінець XVI ст. стала одним із найважливіших костелів Речі Посполитої.

У XVII ст. готична святиня була перебудована в бароковому стилі. Храм став одним із найбагатших в країні. Він оздоблювався всередині перлинами мистецтва завдяки меценатству королів, шляхти та багатій міської верхівки Варшави. Головний вівтар був зведений коштом короля Сигізмунда III Вази в 1611–1618 р. Розписи, замовлені королем Яном III Собеським, зображали звитягу війська під Віднем у 1683 р. [2].

У цій святині відбувалася коронація Станіслава Лещинського у 1705 р., короля Станіслава Августа Понятовського в 1764 р., а ще присяга Конституції 3 травня 1791 р. У 1798 р. костел отримав статус катедри, а у 1817 – архікатедрі.

У першій половині ХІХ ст. Адам Ідзковський перебудував архікатедрі в стилі англійської неоготики. Її вигляд був розтиражований у Польщі в часи здобуття незалежності. Образ костелу залишався незмінним до початку Другої світової війни. Вже у вересні 1939 р. костел постраждав під час першого бомбардування німцями Варшави. У 1944 р. під час Варшавського повстання храм став місцем бою. Вибухом тоді було знищено більшу частину споруди. А після придушення повстання поруйновано 90 % стін костелу. Німці обійшлася з Варшавою особливо жорстоко. Місто було вщент зруйноване, за оцінками спеціалістів – більше 85 % споруд польської столиці було стерто з лиця Землі.

Відбудовою Варшави керував Ян Захватович (1900–1983), відомий польський архітектор і реставратор. Ще під час перших бомбардувань Варшави Я. Захватович, разом з іншими, рятував предмети мистецтва з Королівського палацу, архікатедрі та інших споруд Старого Міста Варшави. Продовжував таку діяльність архітектор впродовж усіх років окупації. Окрім того, він зробив величезну кількість замальовок споруд, руїн, декору Старого Міста, завдяки яким після війни здійснювалася відбудова. У січні 1945 р. Я. Захватовича призначено керівником Бюро відбудови Варшави, а 1 березня того ж року – генеральним реставратором пам'яток Польщі [1, с 12, 126–127].

Для відбудови костелу Св. Яна Хрестителя, після проведених на місці руїн досліджень, Я. Захватович створив у 1945 р. новий проект. Він дійшов висновку про необхідність відновлення споруди в автентичному історичному вигляді у стилі мазовецької готики [3, с. 301–312].

У 1945 р. поляки прийняли доленосне рішення відбудувати зруйновану Варшаву. Керівнику відбудови, Я. Захватовичу довелося сформулювати основні засади своєї діяльності, які він опублікував у 1946 р. Він писав, що почуття відповідальності перед майбутніми поколіннями змушує нас почати відбудову міста [5, с. 48]. Його рішення не було простим, адже порушувало настанови Афіїнської хартії про основи реставрації архітектурних пам'яток. Утім, сам Я. Захватович власну діяльність у Варшаві ніколи не називав реставрацією, лише реституцією. Адже фактично всі споруди, не лише костел, довелося відбудувати практично з нуля. І щодо кожної будівлі архітектори ухвалювали окреме рішення. Поляки не хотіли миритися з втратою свого історичного минулого. Відбудову зруйнованих пам'яток у таких величезних масштабах не здійснювала жодна країна світу.

У відбудованому костелі розміщено врятовані пам'ятки. Серед них шедевр готичної скульптури фігура Христа Розп'ятого, реконстру-

йовані надгробки останніх мазовецьких князів, пам'ятник Станіславу Малаховському, співавтору Конституції 3 травня. Освячення перебуваної Варшавської архікatedри відбулося 9 червня 1960 р. кардиналом Стефаном Вишинським.

Останнім у Варшаві було відбудовано Королівський палац (1971–1981), концепцію якого було створено Я. Захватовичем ще в 1945 р. [1, с. 129]. Високе визнання зусиль польських архітекторів-реставраторів світовою спільнотою виражається у внесенні Старого Міста Варшави до Списку Всесвітньої культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. Пламєницька О. Ян Захватович. Слава і недоля майстра / Пламєницька О. // Пам'ятки України: Історія та культура. – 1999. – № 1. – С. 122–131.
2. Historia. Bazylika Archikatedralna w Warszawie p. w. Św. Jana Chrzcziciela. – URL: http://www.katedra.mkw.pl/index.php?option=com_content
3. Putkowska I. Jana Zachwatowicza projekt odbudowy katedry Św. Jana w Warszawie / Putkowska I. // Kwartalnik Architektury i Urbanistyki. – 1994. – Т. XXXVIII. – № 3–4. – С. 301–312.
4. Tomaszewski A. Jan Zachwatowicz – w dziesięciolecie śmierci / Tomaszewski A. // Kwartalnik Architektury i Urbanistyki. – Warszawa, 1994. – Т. XXXVIII. – № 3–4. – С. 219–225.
5. Zachwatowicz Jan. Program i zasady konserwacji zabytków / Zachwatowicz Jan. // Biuletyn Historii Sztuki i Kultury. – 1946. – Zesz. 1–2.

Ілона Кулик

РОЛЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В РОЗВИТКУ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015 р.) визначає головною метою передачу молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, фізичну, екологічну культуру, індивідуальні здібності і таланти.

Всі аспекти національного виховання сконцентровано у творчості великого Кобзаря. За словами В. Доманицького, Т. Шевченко не написав жодної розвідки чи трактату про націю, проте він чітко усвідомлював необхідність формування у своїх земляків «повного не “щербатого”